C/2026/19

16.1.2026

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Podpora udržateľného rastu a kvalitných pracovných miest v krajinách Euromed: podpora podnikania a využitie potenciálu žien a mladých ľudí

(stanovisko z vlastnej iniciatívy)

(C/2026/19)

Spravodajkyňa: **Milena ANGELOVA**

Spolusprávodajca: **Ioannis VARDAKASTANIS**

Poradca a poradkyňa	Tellervo KYLÄ-HARAKKA-RUONALA (za spravodajkyňu, skupina I) Ioannis GRIGORIADIS (za spoluspravodajcu, skupina II)
Rozhodnutie plenárneho zhromaždenia	27. 2. 2025
Právny základ	článok 52 ods. 2 rokovacieho poriadku
Žiadosť o konzultáciu	
Právny základ	
Príslušná sekcia	sekcia pre vonkajšie vzťahy
Prijaté v sekcii	9. 7. 2025
Prijaté na plenárnom zasadnutí	18. 9. 2025
Plenárne zasadnutie č.	599
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	87/0/5

1. Závery a odporúčania

1.1. Cieľom tohto stanoviska EHSV z vlastnej iniciatívy je načrtnúť možné spôsoby podpory podnikania a tvorby kvalitných pracovných miest v regióne Stredomoria, pričom osobitná pozornosť by sa mala venovať využitiu a posilneniu potenciálu žien a mladých ľudí. Zámerom je poskytnúť podklady pre rozvoj dlho očakávaného Paktu pre Stredozemie ([1]) a podporiť inkluzívnejší a odolnejší rast a celkovú prosperitu v celom regióne.

1.2. Tradičné rodové úlohy a sociálne normy stále obmedzujú hospodársku a sociálnu účasť žien v mnohých častiach regiónu. EHSV považuje za zásadné identifikovať a odstrániť štrukturálne prekážky súvisiace s rodovou rovnosťou v oblasti vzdelávania, trhu práce a podnikania. EHSV tiež žiada, aby sa zvyšovala informovanosť o výhodách rozmanitosti a rodovej rovnosti v hospodárstve a spoločnosti, poukazovalo sa na vzory a informovalo o úspechoch podnikateliek a líderiek.

1.3. EHSV zdôrazňuje, že mladí ľudia by sa mohli stať jedným z najcennejších aktív krajín Blízkeho východu a severnej Afriky. Na využitie svojho potenciálu potrebujú prístup k vzdelávaniu a príležitosti na rozvoj svojich zručností (vrátane solídnych podnikateľských a občianskych zručností) od základného vzdelávania až po odbornú prípravu a vysokoškolské vzdelanie. Je potrebné viac investovať do programov mobility mládeže a študentských výmenných programov, a to aj prostredníctvom efektívnej spolupráce univerzít s čo najširšou účasťou partnerských krajín Euromed.

([1]) Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Nový pakt pre Stredozemie (prieskumné stanovisko) (Ú. v. EÚ C, C/2026/28, 16.1.2026, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2026/28/oj).

1.4. Dievčatá a ženy treba nabádať, aby sa venovali štúdiu vedy, technológie, inžinierstva a matematiky (STEM) a aby boli zamestnané v kvalitných povolaniach v tejto oblasti. Digitálne zručnosti a finančná gramotnosť sú potrebné aj s cieľom zlepšiť ich možnosti podnikania a vedúcich pozícií. Na prekonanie regionálnych rozdielov a geografickej izolácie považuje EHSV za dôležité využívať aj online a mobilné vzdelávanie, aby sa ľuďom v odľahlých oblastiach umožnil rovnaký prístup k vzdelávaniu a odbornej príprave.

1.5. Aby mladí ľudia v regióne získali perspektívu pozitívnej budúcnosti, je nevyhnutné zlepšiť ich pracovné príležitosti a podmienky a poskytnúť im prostriedky na získavanie vplyvu a účasť v spoločnosti. EHSV tiež považuje za nevyhnutné zlepšiť kvalitu pracovných podmienok žien, a to aj predchádzaním diskriminácii a obťažovaniu. Okrem toho je nevyhnutné využiť ich potenciál získať vedúce postavenie v politike, podnikaní a v občianskej spoločnosti.

1.6. EHSV zdôrazňuje naliehavú potrebu poskytnúť ženám a mladým ľuďom všetky možnosti podnikania. To si vyžaduje priaznivé podmienky pre podnikanie a riadny prístup k financiám, ako aj prístup k elektrickej a digitálnej infraštruktúre, pôde, vode a iným prírodným zdrojom, ako aj právne umožnené a zabezpečené vlastníctvo. Je tiež potrebné zabezpečiť možnosti na vytváranie sietí a spoluprácu vrátane prístupu k inovačným ekosystémom a podnikateľským centrám.

1.7. EHSV zdôrazňuje význam právneho štátu a poukazuje na to, že právna istota a predvídateľnosť majú zásadný význam pre fungovanie akéhokoľvek podniku v akejkoľvek krajine. Je potrebné vyvinúť vážne úsilie na dosiahnutie pokroku v oblasti protikorupčných opatrení a vykonávania medzinárodných dohovorov o práci a ľudských právach.

1.8. Okrem nových podnikateľov potrebujú aj etablované mikropodniky, malé a stredné podniky (MMSP) ([2]) priaznivé prostredie pre svoju činnosť. EHSV zdôrazňuje skutočnosť, že priaznivé investičné podmienky a nové obchodné príležitosti, ktoré zasahujú širšie trhy, zohrávajú ústrednú úlohu pri podpore rastu a úspechu týchto podnikov v regióne Stredomoria. Aby mohli MMSP využívať podporné opatrenia, musia sa dostať zo „sivého“, neformálneho sektora a byť zaregistrované ako súčasť formálnej ekonomiky.

1.9. Okrem toho EHSV poukazuje na špecifické oblasti s rastúcim potenciálom pre podnikanie, ktoré by sa mali posúdiť a podporiť v rámci stredomorských partnerstiev. Patrí medzi ne napríklad udržateľné poľnohospodárstvo a cestovný ruch, výroba energie z obnoviteľných zdrojov, vyspelé hospodárenie s vodou a jej dodávky, a rozvoj digitálneho hospodárstva, ako aj tvorivé odvetvia, tradičné remeslá a slobodné povolania.

1.10. EHSV zdôrazňuje význam projektov na podporu prepojenia trhov v celom Stredomorí vrátane prepojenia energetických trhov a sústav. Realizácia všetkých príslušných projektov, ktoré k tomu prispievajú, by sa preto mala zintenzívniť.

2. **Rozsah pôsobnosti a ciele**

2.1. Stredomorský región má jednu z najvyšších mier nezamestnanosti na svete. Nedávne zložité viacnásobné krízy túto situáciu ešte zhoršili, najmä v prípade najzraniteľnejších skupín, ako sú mladí ľudia, ženy, migranti a osoby so zdravotným postihnutím. Cieľom tohto stanoviska EHSV z vlastnej iniciatívy je na základe jeho predchádzajúcej práce ([3]) aj zmapovať možné spôsoby, ako podporiť vytváranie pracovných miest a podnikateľského ducha a rozvoj MMSP v tomto regióne. Osobitná pozornosť sa venuje aj využitiu potenciálu žien a mladých ľudí a tomu, aby sa im poskytli príležitosti na podnikanie, kvalitné zamestnanie a dôstojnú prácu.

([2]) Ú. v. EÚ C 486, 21.12.2022, s. 1.

([3]) Ú. v. EÚ C, C/2025/769, 11.2.2025, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/769/oj; Ú. v. EÚ C, C/2023/862, 8.12.2023, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2023/862/oj; Ú. v. EÚ C, C/2025/1189, 21.3.2025, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/1189/oj; Ú. v. EÚ C, C/2024/877, 6.2.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/877/oj; Ú. v. EÚ C 100, 16.3.2023, s. 68, Stanovisko EHSV na tému *Výzva na prijatie európskej modrej dohody*; Ú. v. EÚ C 349, 29.9.2023, s. 18; Ú. v. EÚ C 443, 22.11.2022, s. 63.

2.2. Keďže odporúčania uvedené v tomto stanovisku prispievajú k Paktu pre Stredozemie, EHSV očakáva, že vo viacerých oblastiach spoločného záujmu, ktoré označila Európska komisia, sa vybudujú silnejšie a konkrétne partnerstvá v oblasti Stredozemia ([4]). Stanovisko sa týka najmä oblastí udržateľných investícií, hospodárskej stability a tvorby pracovných miest, súvisí však aj s energetikou, udržateľným riadením zdrojov, prepojenosťou, bezpečnosťou, migráciou a mobilitou. Okrem toho je prepojené s prácou Únie pre Stredozemie, Nadácie Anny Lindhovej (ALF) ([5]) a iných regionálnych organizácií, ktoré realizujú konkrétne projekty a iniciatívy zamerané na rozvoj podnikania, vytváranie pracovných príležitostí a zlepšovanie zamestnateľnosti ľudí v regióne.

3. **Všeobecné pripomienky**

3.1. Odolné a prosperujúce podniky sú kľúčom k vytváraniu udržateľného rastu a kvalitných pracovných miest. Hoci to platí pre každý región, podpora podnikania je mimoriadne dôležitá pre regióny s nízkou prepojenosťou, vysokou nezamestnanosťou, nižším príjmom na obyvateľa a nižšou hospodárskou výkonnosťou. Podnikanie vytvára hospodársku činnosť a blahobyt pre ľudí a celé regióny. Je tiež prostriedkom pre jednotlivcov zamestnať sa a zároveň vytvárať pracovné miesta pre iných ľudí.

3.2. Predpoklady podnikania sú v zásade všade rovnaké. Prístup k širokej škále zdrojov a k trhom s produktmi – či už ide o tovar alebo služby – vytvára materiálny základ pre úspešné podniky. Okrem toho sú nevyhnutne potrebné príslušné schopnosti a zručnosti, ako aj celková spoločenská klíma priaznivá pre obchod a podnikanie. Navyše, tvorivosť a odvaha riskovať sú základnými vlastnosťami samotných podnikateľov. Kvalita inštitucionálneho rámca tiež zohráva významnú úlohu pri rozvoji zdravého a odolného podnikania, pretože posilňuje priaznivé funkčné prostredie a spravodlivú hospodársku súťaž.

3.3. Inkluzívne spoločnosti musia byť vo všeobecnosti založené na liberálnej demokracii, právnom štáte a občianskom a sociálnom dialógu vo všetkých stredomorských krajinách v prospech podnikov, pracovníkov a všetkých ľudí, najmä žien, mladých ľudí a osôb so zdravotným postihnutím. EHSV uznáva, že naďalej existujú výzvy, ktoré treba prekonať, medzi ktoré patria aj pretrvávajúce konflikty medzi štátmi a občianske vojnové konflikty, značné migračné toky a tlaky vyvolané zmenou klímy, ako aj nedostatky v oblasti vzdelávania a odbornej prípravy, podmienok na trhu práce, prístupu k základným službám, finančným a iným zdrojom a chýbajúce všeobecné investičné a obchodné podmienky potrebné na inkluzívny a udržateľný rast.

3.4. Okrem toho ženy a mladí ľudia, a najmä tí najzraniteľnejší z nich (napr. osoby so zdravotným postihnutím), čelia väčším prekážkam vyplývajúcim z kombinácie kultúrnych, ekonomických a systémových faktorov. Ich zručnosti ostávajú nedostatočne využívané, čo znamená, že tieto skupiny majú značný potenciál prispieť k ekonomike a spoločnosti.

3.5. Rozsah výzvy týkajúcej sa mladých ľudí ilustruje skutočnosť, že v regióne Blízkeho východu a severnej Afriky vstúpi do roku 2050 na trh práce viac ako 300 miliónov mladých ľudí. Preto je veľmi dôležité zabezpečiť, aby mladí ľudia mali prístup ku kvalitnému zamestnaniu a splnili sa ich podnikateľské ambície, čo im umožní ekonomickú nezávislosť a zabezpečí ich právo na pobyt a zároveň prispeje k sociálnej stabilite a udržateľnému rastu v regióne.

3.6. Odstránenie rodových rozdielov by mohlo výrazne zvýšiť hospodársky rast v regióne. Európa aj región Blízkeho východu a severnej Afriky sú pod celosvetovým priemerom 6,2 %, pokiaľ ide o podiel žien, ktoré majú vlastný podnik (Európa 5,3 %, región 4,5 %). Na druhej strane, ženy zakladajú v stredomorskom regióne významný podiel začínajúcich podnikov.

([4]) https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/strategy-documents/commission-work-programme/commission-work-programme-2025_en.

([5]) https://ufmsecretariat.org/, https://alf.website/en/ – EHSV má memorandá o spolupráci s oboma organizáciami.

3.7. Uvoľnenie plného potenciálu žien aj mladých ľudí na trhu práce by bolo prospešné nielen pre jednotlivcov a zvýšilo ich zapojenie do ekonomiky, ale prispelo by aj k silným sociálnym štruktúram a podporilo by aj inkluzívnejší a odolnejší hospodársky rast v celom regióne, čím by sa podporila tvorba kvalitných pracovných miest a zvýšila celková prosperita.

3.8. Posilnenie hospodárstva regiónu si vyžaduje aj oživenie obchodu, najmä vzhľadom na nedávne zmeny vo svetovom obchode ([6]). Z rozdelenia obchodných tokov v euro-stredomorskom regióne vyplýva, že 90 % sa uskutočňuje v rámci EÚ, zatiaľ čo len 1 % obchodných tokov prebieha medzi susedmi južného Stredomoria. Ani obchodné toky medzi severom a juhom zďaleka nedosahujú svoj potenciál, napriek tomu, že Stredomorie bolo po tisícročia ohniskom svetového obchodu. Investície do koridorov a prepojovacích bodov medzi stredomorskými štátmi boli dlho zanedbávané.

3.9. Podpora podnikania a tvorby kvalitných pracovných miest v Stredomorí (s osobitným dôrazom na potreby a potenciál žien a mladých ľudí) poskytuje EÚ príležitosť na výhodné partnerstvá s južnými susednými krajinami vo viacerých oblastiach.

3.10. Pri budovaní partnerstiev je potrebné zohľadniť rozličné a špecifické črty každej krajiny v regióne a následne prijať prístup prispôsobený miestnym podmienkam a potrebám.

4. **Opatrenia potrebné na prekonanie hlavných výziev**

4.1. ***Problematika kultúrneho vnímania***

4.1.1. Napriek rastúcemu protichodnému trendu môžu tradičné rodové roly a sociálne normy stále obmedzovať ekonomickú účasť žien v mnohých častiach regiónu Stredomoria. V rámci kultúrnych očakávaní majú často hlavnú zodpovednosť za starostlivosť a domáce povinnosti ženy, čo obmedzuje ich prístup k príležitostiam súvisiacim so vzdelávaním, kariérnym rastom a vzostupným sociálnym vývojom. V niektorých krajinách ženy nemôžu rozhodovať o svojich záležitostiach, napr. samostatne spravovať svoje financie alebo cestovať na pracovné účely, ani nemôžu registrovať majetok na svoje meno.

4.1.2. Okrem toho ženy často čelia rodovým predsudkom, stereotypom a neprekonateľným prekážkam pri prijímaní do zamestnania, kariérnom postupe a odmeňovaní. Táto diskriminácia im môže brániť v prístupe na vedúce pozície a do vysoko platených odvetví. Strach z obťažovania a diskriminácie na pracovisku môže v niektorých krajinách odradiť ženy od vykonávania určitých povolaní alebo práce v určitých odvetviach, čo má za následok nižšiu mieru účasti, odmeňovania a spokojnosti s prácou. Preto je potrebné aktívne podporovať interné programy na dosiahnutie bezpečných a nediskriminačných pracovísk.

4.1.3. Hoci je ťažké a zdĺhavé dosiahnuť zmeny v kultúrnych normách a postojoch komunity, je nevyhnutné zvyšovať povedomie o prínosoch rozmanitosti a rodovej rovnosti v hospodárstve a spoločnosti. Zviditeľnenie podnikateliek a aktívna komunikácia o ich úspechoch by sa mali zintenzívniť v tradičných médiách aj na digitálnych platformách, a to aj prostredníctvom influencerov na sociálnych sieťach, ako aj zapojením mužov do presadzovania rodovej rovnosti v podnikaní.

4.1.4. Zároveň je dôležité identifikovať štrukturálne prekážky súvisiace s rodovou rovnosťou, ktoré súvisia so vzdelávaním, trhmi práce, podnikaním a rozhodovaním, a usilovať sa odstrániť ich.

4.2. ***Odstraňovanie rozdielov vo vzdelaní a zručnostiach***

4.2.1. Na prekonanie prekážok súvisiacich so zručnosťami a kompetenciami je nevyhnutné zabezpečiť, aby dievčatá a ženy mali rovnaký prístup k vzdelaniu a rôznym vzdelávacím príležitostiam ako chlapci a muži, od základného vzdelania až po odbornú prípravu a vysokoškolské vzdelávanie, čo prispeje k ich lepším pracovným vyhliadkam. Na posilnenie tohto hľadiska by sa mali podporovať vzory s dobrým postavením v regionálnych komunitách.

([6]) Po drastických protekcionistických clách, ktoré 2. apríla 2025 oznámil prezident USA Donald Trump.

4.2.2. V niektorých regiónoch, najmä vo vidieckych oblastiach alebo v oblastiach s nedostatočnou dostupnosťou služieb, môžu mať ľudia horší prístup ku kvalitnému vzdelaniu a odbornej príprave, čo obmedzuje ich zamestnateľnosť. Mali by sa naplno využiť digitálne nástroje a platformy, aby sa ľuďom v odľahlých oblastiach poskytol prístup k vzdelávaniu, odbornej príprave a interakčným fóram, pričom sa náležite zohľadnia jazyky, ktorými sa v týchto oblastiach hovorí. Využívanie online a mobilného vzdelávania si vyžaduje spoľahlivé digitálne pripojenie, čo zdôrazňuje význam digitálnej a elektrickej infraštruktúry, ako je cenovo dostupný prístup k internetu a digitálnym zariadeniam, a to aj pre najzraniteľnejšie osoby.

4.2.3. Medzi zručnosťami, ktoré sa vyučujú na školách a univerzitách, a zručnosťami potrebnými na trhu práce je často nesúlad. Tento nesúlad môže mať osobitný vplyv najmä na ženy a mladých ľudí, pretože majú menej príležitostí zapojiť sa do programov na zvyšovanie zručností, do stáží alebo učňovskej prípravy. Preto je potrebné viac investovať do programov mobility mládeže a výmenných pobytov študentov s cieľom posilniť rozvoj, odborné schopnosti a zručnosti mladých ľudí Účinná spolupráca medzi univerzitami s čo najširšou účasťou partnerských krajín Euromed podľa vzoru programu Erasmus by mohla zlepšiť nielen možnosti vzdelávania, ale aj podnikateľských partnerstiev a zároveň zabrániť úniku mozgov.

4.2.4. Mladé ženy sú výrazne nedostatočne zastúpené v zamestnaniach odborov STEM, ktoré sú rozhodujúce pre budúce trhy práce. To obmedzuje ich prístup k príležitostiam s prudkým rastom a vysokým príjmom. Preto je dôležité podporovať dievčatá a ženy v štúdiu odborov STEM a v ich oboznamovaní s umelou inteligenciou a ďalšími pokročilými digitálnymi technológiami a nástrojmi. Okrem toho im rozvoj silnej finančnej a ekonomickej gramotnosti pomáha získať lepšie schopnosti pre podnikanie a vedúce pozície. Spojenie vedy a umenia by mohlo ďalej prispieť k tvorivosti a inováciám, čím by sa podporilo podnikanie žien aj mužov.

4.2.5. Osobitnú pozornosť treba venovať poskytovaniu vedomostí a zručností potrebných pri digitálnej a zelenej transformácii, a to od základných zručností potrebných v každodennom živote až po kompetencie vyššej úrovne a odborné znalosti na najvyššej úrovni. V tejto súvislosti treba uznať, že mladí ľudia nie sú len cieľovou skupinou pri vzdelávaní, ale majú čo ponúknuť aj v oblasti digitálnych zručností a postupov súvisiacich so životným prostredím.

4.2.6. Mladí ľudia by sa mohli stať jedným z najcennejších aktív krajín Blízkeho východu a severnej Afriky za predpokladu, že dostanú príležitosť vzdelávať sa a rozvíjať svoje zručnosti. Mladým ľuďom by sa mali poskytnúť všeobecné občianske zručnosti, ktoré im umožnia ovplyvňovať spoločnosť a zúčastňovať sa na nej všetkými spôsobmi vrátane organizácií občianskej spoločnosti, sociálnych partnerstiev, organizácií zainteresovaných strán, podporných štruktúr atď. Je to potrebné aj z hľadiska prípravy na budúcnosť, keďže mladí ľudia sú budúcimi lídrami a musia sa aktívne podieľať na tvorbe politiky a rozhodovaní.

4.2.7. Okrem toho by mali mať možnosť získať podnikateľské a líderské zručnosti, keďže tieto zručnosti sú užitočné nielen pre podnikateľov, ale aj v každodennom živote. Pre mladých ľudí sú obzvlášť dôležité vzory a musia byť zapojení do činností v oblasti vzdelávania a odbornej prípravy. Organizácie občianskej spoločnosti zohrávajú kľúčovú úlohu v neformálnom vzdelávaní, pomáhajú preklenúť medzery v tradičných vzdelávacích systémoch a poskytujú dostupné, inkluzívne a komunitné vzdelávacie príležitosti.

4.3. ***Zlepšenie podmienok na trhu práce***

4.3.1. V regióne Stredomoria je neúmerne vysoká miera nezamestnanosti, najmä medzi ženami a mladými ľuďmi. Je to spôsobené hospodárskymi výzvami, demografickým tlakom, pomalým hospodárskym rastom a niekedy nesúladom medzi zručnosťami uchádzačov o zamestnanie a potrebami trhu práce. Vysoký podiel nelegálnej práce zase oslabuje pracovné podmienky a sociálnu ochranu. Najmä mladí ľudia sú častejšie zamestnaní na dočasných alebo neformálnych pracovných miestach, ktoré ponúkajú nízku mzdu, obmedzené výhody a nedostatočnú istotu zamestnania.

4.3.2. Mladí ľudia očakávajú primerané životné podmienky a priaznivé vyhliadky do budúcnosti v súvislosti s povolaním a pracovnými miestami, a naopak môžu prispievať k pozitívnemu rozvoju a odolnosti svojich krajín, spoločenstiev a regiónov. Sú často hýbateľmi zmien a hnacími silami ekonomického, sociálneho a environmentálneho pokroku. Okrem toho sú schopní a ochotní navrhovať inovatívne riešenia a vytvárať cezhraničné siete. Preto je nevyhnutné zamerať veľké úsilie na to, aby sme im poskytli zmysluplné pracovné príležitosti a priaznivé a dôstojné pracovné podmienky, ktoré ich povzbudia k tomu, aby zostali.

4.3.3. Ekonomické príležitosti sú obmedzené najmä vo vidieckych oblastiach, kde je málo formálnych, kvalitných pracovných miest a väčšina ľudí pracuje v poľnohospodárstve alebo malých podnikoch. V niektorých oblastiach môžu dokonca chýbať spoľahlivé údaje o obyvateľstve. Okrem toho v regiónoch, kde je nedostatočná infraštruktúra verejného zdravotníctva, môže obmedzený prístup k zdravotnej starostlivosti ovplyvniť schopnosť ľudí pracovať a celkovú produktivitu, pričom výraznejší vplyv to má na ženy, mladých ľudí a osoby so zdravotným postihnutím.

4.3.4. Ženy môžu byť tiež zraniteľnejšie voči nebezpečným pracovným podmienkam, najmä v niektorých odvetviach. Obavy o osobnú bezpečnosť a zdravie môžu ženy odradiť od vstupu alebo zotrvania v pracovnom procese. Preto je nevyhnutné posilniť dôstojnú prácu a zaviesť interné programy na vytvorenie kvalitných pracovných podmienok pre ženy vrátane predchádzania diskriminácii, obťažovaniu a zlému zaobchádzaniu akéhokoľvek druhu a účinného presadzovania medzinárodných dohovorov o práci a ľudských právach.

4.3.5. Vo všeobecnosti sú vo vedúcich a rozhodovacích pozíciách výrazne nedostatočne zastúpené ženy, osoby so zdravotným postihnutím a mladí ľudia. To môže prispievať k politikám a postupom, ktoré udržiavajú začarovaný kruh predsudkov a nedostatočného zastúpenia. Preto je veľmi dôležité uvoľniť potenciál rôznych ľudí tým, že sa uľahčí ich vstup na vedúce pozície v politike, podnikaní a treťom sektore, čím sa vytvoria povzbudivé vzory, ktoré sa budú aktívne zapájať do programov zvyšovania osvety.

4.3.6. Osobitná pozornosť by sa mala venovať podpore rovnováhy medzi pracovným a súkromným životom žien, napríklad prístupu k cenovo dostupnej starostlivosti o deti a starších ľudí, vzhľadom na to, že ženy sú s väčšou pravdepodobnosťou zaťažené týmito povinnosťami, podobne ako povinnosťami v domácnosti, čo môže obmedzovať ich pracovné možnosti a kariérny rast.

4.4. *Odstránenie prekážok podnikania a uľahčenie rastu podnikov*

4.4.1. Problémy s podnikaním vyplývajú z rôznych druhov prekážok vrátane sťaženého prístupu k financiám a nedostatku podporných štruktúr. Problémy spôsobuje aj slabé fungovanie právneho štátu, keďže pre fungovanie podnikov je kľúčová právna istota prostredia, v ktorom pôsobia. Korupcia zasa narúša hospodársku súťaž a odrádza od obchodovania. Okrem toho sa vyskytujú regulačné a byrokratické prekážky, keďže orientácia v obchodných predpisoch je náročná najmä pre tých, ktorí začínajú podnikať alebo čelia jazykovým bariéram. V záujme zlepšenia priaznivého podnikateľského prostredia by sa mal zjednodušiť regulačný rámec zameraný na podnikateľov a v prípade potreby by mal byť doplnený jasnými vykonávacími usmerneniami, ktoré zabezpečia, aby neboli ohrozené sociálne a environmentálne normy.

4.4.2. Ženy a mladí podnikatelia čelia špecifickým ťažkostiam v prístupe k financovaniu a finančným zdrojom, ktoré sú kľúčovým predpokladom na založenie a fungovanie podniku. Finančné inštitúcie môžu mať predsudky alebo predstavy, z dôvodu ktorých sa zdráhajú poskytovať úvery ženám alebo mladým podnikateľom, ktorí sú vnímaní ako „rizikovejší“ alebo „nespôsobilí“ klienti. V prípade starších žien môžu existovať aj vekové obmedzenia. Niektorí podnikateľskí anjeli pôsobia v odvetví poľnohospodárstva, čím podporujú začínajúce podniky žien.

4.4.3. Prístup k elektrickej energii a digitálnej infraštruktúre, ako aj k pôde, vode a iným prírodným zdrojom je tiež nevyhnutnosťou, nie vždy však tento prístup existuje alebo nie je cenovo prijateľný. Chýbajúce vlastníctvo pôdy a nedostatok čistej vody sú vážnymi prekážkami, ktoré bránia ženám zapojiť sa do poľnohospodárskych činností. Právne umožnené a zabezpečené vlastníctvo je celkovým predpokladom podnikania.

4.4.4. Potrebné je tiež mentorstvo, možnosti nadväzovania kontaktov a programy odbornej prípravy osobitne navrhnuté pre mladých podnikateľov, podnikateľky všetkých vekových kategórií a podnikateľov so zdravotným postihnutím. Organizácie podnikateliek zohrávajú dôležitú úlohu pri pomoci a podpore podnikateliek vo všetkých stredomorských krajinách ([7]). Vo viacerých krajinách existujú aj združenia mladých podnikateľov.

4.4.5. Je zrejmé, že je potrebné posilniť a podporiť vytváranie sietí v rôznych odvetviach a na všetkých úrovniach, od miestnej až po medzinárodnú s osobitným zameraním na regionálne siete. Okrem všeobecného vytvárania sietí vrátane účasti na konferenciách a obchodných podujatiach potrebujú ženy a mladí podnikatelia príležitosti na konkrétnu spoluprácu s inými podnikateľmi a podnikmi. Vzhľadom na to, že intenzívna interakcia a spolupráca sú nevyhnutné pre inovácie a rozvoj podnikania, je dôležité poskytnúť priestor a podporovať inkluzívny prístup k podnikateľským centrám a inovačným a podnikateľským ekosystémom.

([7]) www.afaemme.org.

4.4.6. Podnikanie v oblasti sociálneho hospodárstva je jedným zo spôsobov, ako sa mladí ľudia môžu zapojiť do hospodárskeho a spoločenského rozvoja na miestnej úrovni, a to aj vo vidieckych oblastiach. Podpora iniciatív zdola nahor, akými sú energetické spoločenstvá, má zásadný význam a je obzvlášť dôležitá pri presadzovaní sociálnych a environmentálnych cieľov. Môže tiež poskytnúť mladým ľuďom vedomosti a zručnosti, ktoré môžu byť užitočné v mnohých iných kontextoch.

4.4.7. Nielen noví podnikatelia, ale aj etablované podniky potrebujú podporné podmienky. Mnohé MMSP sa snažia zlepšiť svoju výkonnosť rozvojom a rozširovaním svojich činností. Na tento účel potrebujú podporu pri budovaní kapacít v digitálnej ekonomiky, ktorá je dnes neoddeliteľnou súčasťou každého podniku. Hlavnú úlohu zohrávajú aj priaznivé investičné podmienky a nové obchodné príležitosti na zasiahnutie širších trhov, a to aj prostredníctvom podpory prepojenia severu a juhu. Partnerské projekty ako EBSOMED a projekty v rámci Global Gateway sú dôležitými nástrojmi, ktoré pomáhajú týmto podnikom uspieť v regióne Euromed ([8]).

5. **Osobitné oblasti pre podnikanie a partnerstvá**

5.1. Zelená transformácia môže ponúknuť množstvo príležitostí na podnikanie a tvorbu kvalitných pracovných miest v stredomorskom regióne, pričom výsledné výrobky a služby sú určené aj na využitie v EÚ. Medzi tieto príležitosti patrí napríklad výroba energie z obnoviteľných zdrojov. Využívanie solárnej energie alebo výroba vodíka spolu so súvisiacimi energetickými sieťami sú oblasti, v ktorých by spoločné projekty mohli z dlhodobého hľadiska priniesť výrazné výhody pre celý región.

5.2. Okrem toho modrá diplomacia, udržateľné hospodárenie s vodou a rozvoj zásobovania vodou a infraštruktúry vrátane odsoľovania vody ponúkajú veľké možnosti spolupráce v celom Stredomorí.

5.3. Aspekty udržateľnosti môžu tiež otvoriť nové perspektívy pre podnikanie v tradičných odvetviach, ako je poľnohospodárstvo, ako aj cestovný ruch, pokiaľ ide o cestovanie, ubytovanie a stravovanie. Nový dopyt môže vzniknúť aj v oblasti výroby a dodávok remeselných a tradičných výrobkov.

5.4. Digitálna transformácia poskytuje rôzne podnikateľské príležitosti najmä pre technologické začínajúce podniky, pričom všetky podniky musia vo svojej činnosti zavádzať digitálne technológie. Rýchly rozvoj umelej inteligencie prináša zásadné zmeny do mnohých odvetví a vyžaduje, aby všetky organizácie rýchlo využili tieto príležitosti a zároveň zvládli výzvy, ktoré prinášajú. Na uľahčenie podnikateľskej spolupráce v digitálnej ekonomike je potrebné zlepšiť spoľahlivé digitálne prepojenia, poskytnúť prístup k obchodným uzlom a uľahčiť plynulú mobilitu ľudí v celom regióne.

5.5. Kreatívne odvetvia, ako je hudobný, filmový a dizajnérsky priemysel, sú ďalším príkladom, ktorý možno považovať za zásadný pri podpore podnikateľských a pracovných príležitostí pre mladých ľudí a ženy v regióne Stredomoria. Okrem toho kreatívne odvetvia zohrávajú dôležitú úlohu ako podporovatelia medzikultúrneho porozumenia a hnacie sily inovácií.

Dôraz by sa mal klásť aj na slobodné povolania, od zdravotníckych po právnické, sociálne, finančné a inžinierske profesie. Tieto profesie úzko súvisia s bezpečnosťou a kvalitou života ľudí, a preto zohrávajú hlavnú úlohu v rozvoji spoločnosti. Mladým ľuďom môžu poskytnúť zmysluplné pracovné a životné perspektívy a ženám dobrú rovnováhu medzi pracovným a súkromným životom.

V Bruseli 18. septembra 2025

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Oliver RÖPKE

([8]) https://www.ebsomed.eu/.